

บทที่ ๓

บทบาทและผลงานของครูบาอริชัยชาวกีฬาวีที่มีต่อสังคมล้านนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์มาตั้งแต่พุทธกาล พระสงฆ์ผู้เป็นศาสนทายาท ผู้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนและดำรงไว้ซึ่งหลักคำสอน ตลอดถึงไปเผยแผ่พระธรรมคำสอนให้พหุชนได้รับประโยชน์สุขทั้งตนเอง สังคม และประเทศชาติโดยยึดอุดมการณ์มาจากพระพุทธเจ้า งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาถือเป็นหนึ่งภาระงานของสงฆ์ ที่ต้องทำหน้าที่เจริญรอยตามพระพุทธองค์ เพื่อการดำรงของพระพุทธศาสนา ครูบาอริชัยชาวกีฬาวีหนึ่งผู้เจริญรอยตามพระพุทธองค์ ได้ยึดหลักการเผยแผ่ที่พระพุทธองค์ได้ทรงประทานพุทธโอวาทว่า “จรรถ ภิกขเว จาริกัม พหุชนहितาย พหุชนสุขาย โลกานุกมปาย อตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสสานัม” ซึ่งแปลว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์”^{๘๐} ในการดำเนินงานเพื่อประโยชน์แก่สังคมและพระพุทธศาสนา ทำให้ท่านมีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนไหวทางสังคมในด้านต่างๆ ในล้านนาในการทำหน้าที่ช่วยเหลือเกื้อกูลและการสร้างคุณประโยชน์ในกับสังคม

ซึ่งในบทนี้ผู้วิจัยได้ยึดกรอบของบทบาทพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๐๕ ของสงฆ์ที่พึงปฏิบัติในมาตรา ๑๕ ตรี หมวดของบทบาทหน้าที่ของมหาเถรสมาคมข้อที่ ๓ ว่าด้วยการส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์^{๘๑} มาเป็นหลักในการวิเคราะห์บทบาทของครูบาอริชัยชาวกีฬาวีที่มีต่อสังคมล้านนา

๓.๑ บทบาทของครูบาอริชัยชาวกีฬาวี

ในนิยามของคำว่าบทบาท หมายถึง พฤติกรรมหรือหน้าที่ของบุคคลในตำแหน่งต่างๆ สถานภาพต่างๆ แสดงออกตามปทัสสถานของสังคมที่ได้กำหนดไว้และความคาดหวังให้บุคคลกระทำ ซึ่งการแสดงออกตามสถานภาพของตนเอง ทั้งนี้เมื่อสังคมมีการกำหนดสิทธิหน้าที่ให้สถานภาพ

^{๘๐} วิ.ม. (บาลี) ๔/๓๒/๒๗, วิ.ม.(ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

^{๘๑} สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา,พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕-๒๕๓๕, (กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๗.

อย่างใดแล้ว บุคคลในสถานภาพนั้นๆ พึงประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้^{๘๒} ทว่าบทบาทของครูบาภิษยขาวปีไม่ได้มีการกำหนดตำแหน่งอย่างเป็นทางการจากสังคม แต่บทบาทที่พึงได้รับคือการยอมรับทางสังคมที่มอบให้ในฐานะ “ต้นบุญ” รูปที่สองที่ได้รับการสืบทอดอุดมการณ์พุทธจารีตล้านนาและแนวคิดของครูบาศรีวิชัยอย่างไรก็ตาม

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ได้พูดถึงบทบาทหน้าที่ของสงฆ์ที่พึงปฏิบัติในมาตรา ๑๕ ตรีหมวดของบทบาทหน้าที่ของมหาเถรสมาคมข้อที่ ๓ การส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต)^{๘๓} ได้กล่าวถึงบทบาทความสัมพันธ์ในสังคมตามหลักการในทางพระพุทธศาสนาออกเป็น ๒ ส่วน คือ ๑) ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับสังคมสงฆ์ ระหว่างพระสงฆ์ด้วยกันเอง ๒) ความสัมพันธ์ในสังคมส่วนรวมระหว่างพระสงฆ์กับสังคมคฤหัสถ์ บทบาทความสัมพันธ์ของพระราชมุนีดังกล่าวข้างต้นได้สะท้อนถึงการไม่จำกัดบทบาทหน้าที่ที่พึงทำจำเพาะเพียงแต่ขอบเขตในพระพุทธศาสนาเท่านั้นแต่ยังรวมไปถึงหน้าที่ ที่พึงทำต่อสังคมโดยบุคคลในพระพุทธศาสนา แนวคิดดังกล่าวได้ไปสอดคล้องกับการให้นิยามความหมายบทบาทของ พระมหาวิเชียร ชันทองดี^{๘๔} ว่าเป็นการคำนึงถึงตัวบุคคลน้อยที่สุดแต่มุ่งไปถึงการบ่งชี้ถึงหน้าที่อันควรกระทำเพื่อมุ่งประโยชน์ถึงที่สุด

อย่างไรก็ดี จานงค์ อติวัฒนสิทธิ์^{๘๕} ได้ให้พูดถึงลักษณะของบทบาท คือ พฤติกรรมที่เป็นลักษณะรูปธรรมเห็นได้ เป็นการกระทำของบุคคลผู้ที่มีสถานภาพเหมือนกันย่อมแสดงบทบาทเดียวกันตามสภาพที่ได้กำหนดไว้ซึ่งจะไปเชื่อมโยงกับของ งามพิศ สัตย์สงวน^{๘๖} ได้ให้นิยามบทบาทว่า คือ พฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ใดในสถานภาพต่างๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคมเพื่อให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้

^{๘๒} พระครูอุดมปิยธรรม, “บทบาทหน้าที่ของวัดและพระสงฆ์”, **พุทธจักร**, ปีที่ ๓๐ ฉบับที่ ๗ (กรกฎาคม, ๒๕๕๙): ๒๖.

^{๘๓} พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), **การพัฒนาคน**, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกลดิมทอง, ๒๕๓๐), หน้า ๑๙๔-๑๙๕.

^{๘๔} พระมหาวิเชียร ชันทองดี, **บทบาทของพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูวิศาลเขมคุณ วัดพิชโสภาราม อำเภอเขมราช จังหวัดอุบลราชธานี**, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๔๗), หน้า ๘๗.

^{๘๕} จานงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ, **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๓๗.

^{๘๖} งามพิศ สัตย์สงวน, **การจัดระเบียบทางสังคมในสังคมและวัฒนธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๑๕.

ดังนั้น บทบาทของครูบาภิชัยขาวปีไม่ได้มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการทางสังคม ทว่าตำแหน่งของครูบาภิชัยขาวปีที่ได้รับมา เกิดขึ้นจากผลการยอมรับของการทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคม ทำให้สถานภาพทางสังคมเกิดการยอมรับเกิดตำแหน่งขึ้น โดยการคาดหวังของกลุ่มคนในสังคมในการช่วยเหลือและตอบสนองความต้องการในระดับต่างๆ ตามแนวคิดของ Maslow^{๘๗} เพื่อมุ่งไปที่ประโยชน์อันจะเกิดกับส่วนร่วมทางสังคมและพุทธศาสนาเป็นหลัก

๓.๑.๑ บทบาทด้านการปกครอง

บทบาทด้านการปกครองของครูบาภิชัยขาวปี มีการตั้งคำถามว่าทำไมครูบาภิชัยขาวปีมีสถานะที่ไม่เหมือนพระ นุ่มขาวห่มขาว ไม่มีตำแหน่งทางสังคมและตำแหน่งทางสงฆ์ในด้านการปกครองแต่เหตุไฉน ครูบาภิชัยขาวปีถึงมีกำลังของความศรัทธาที่พหุชนมอบให้อย่างล้นหลาม ในอิทธิพลของครูบาภิชัยขาวปี การสร้างอำนาจโดยความชอบธรรมยึดหลักธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นใหญ่ เป็นแรงผลักดันให้เกิดอำนาจเชิงจิตใจให้กับพหุชน ความศรัทธาที่มอบให้เสมือนการให้ความเชื่อมั่นและการฝากความหวังของพหุชนที่มอบให้ เป็นอำนาจในทางธรรมที่ไม่จุนเจือด้วยอามิสและกิเลส ด้วยอำนาจดังกล่าวทำให้ครูบาภิชัยขาวปีมีบทบาทสำคัญในการปกครองผู้คนหรือพหุชนและเป็นที่น่าจับตามองถึงการเคลื่อนไหวแต่ละครั้งในการทำประโยชน์ให้เกิดแก่สังคม

กะแ่อ้วย พระนุ่งขาว สมณนามของชนชาวกระเหรี่ยงมอบให้ มีนัยยะสำคัญทางการปกครองที่กำลังบ่งบอกถึงอิทธิพลความเชื่อเหนือธรรมชาติของครูบาภิชัยขาวปีที่จะกระเหรี่ยงตามให้ความเชื่อมั่น ถึงกระทั่งติดตามครูบาท่านไปทำงานเพื่อสังคมโดยเฉพาะการสร้างทางขึ้นดอยสุเทพ ครูบาได้พาชาวกระเหรี่ยงหรือปากกะญูจากอำเภอลี แม่ทา เสริมงาม อมก๋อย ดอยเต่า ฮอด สบเมย แม่ระมาด มากกว่า ๕๐๐ ชีวิต มาช่วยสร้างทางขึ้นดอยสุเทพ ครูบาศรีวิชัยได้มอบให้ครูบาภิชัยขาวปีไปควบคุมการระเบิดหิน การยอมรับของกลุ่มชนที่ติดตามครูบาภิชัยขาวปีมาเพื่อทำงาน ความเต็มใจที่สละหน้าที่ตนเดินทางมาร่วมทำงานเพื่อสังคม การแสดงความรับผิดชอบของชาวกระเหรี่ยงต่อหน้าที่งานของครูบาภิชัยขาวปี เป็นแสดงถึงการยอมรับตัวตนการเป็นผู้นำของครูบาที่ประกอบไปด้วยธรรม

การปกครองของครูบาภิชัยขาวปี ที่สามารถควบคุมกำลังของพหุชนที่มาต่างทิศต่างทาง สามารถอยู่ร่วมกันได้และทลายความหยาบเหี้ยมความเป็นเชื้อชาติ ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ความเชื่อมั่นที่มีตัวตนของครูบา ทำให้ชาวกระเหรี่ยงย้ายจากอำเภอต่างๆ ของจังหวัดเชียงใหม่และลำพูนมาตั้งถิ่นฐานที่วัดพระพุทธบาทผาหนาม ด้วยเหตุผลที่ว่าอยากเป็นผู้ติดตามครูบา

^{๘๗} อนิวัช แก้วจำนงค์, การจัดการทรัพยากรมนุษย์ = Human resource management, (สงขลา : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๒), ๖๖-๖๗.

เนื่องจากสัมผัสได้ถึงความดีงามของท่าน พ่ออินปิ่น มาเรื่อน^{๘๘} ชาวบ้านน้ำท่วม อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ ได้ย้ายติดตามจากวัดศรีโสดาในขณะที่สร้างทางขึ้นสู่เทพมายุ์บริเวณวัดพระพุทธรบาท ผาหนาม ได้พูดถึงการจัดสรรแบ่งที่อยู่อาศัยกว่า ๔๐๐ ไร่ให้กับผู้ที่ย้ายถิ่นฐานมาติดตามอาศัยอยู่กับครูบา แสดงให้เห็นถึงอำนาจทางการปกครองของครูบา การสืบทอดแนวคิดและอุดมการณ์สืบทอดจากครูบาศรีวิชัย เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประชาชนต่างเชื่อมั่นในตัวของครูบาภิชัยขาวปี ด้วยอำนาจการบริหารงานที่เน้นการจาริกไปยังสถานที่ต่างๆ การมีเมตตาธรรม เป็นคุณลักษณะของการปกครองของท่านที่ได้รับจากผู้ซึ่งเป็นอาจารย์ นำไปสู่การทำคุณประโยชน์เพื่อสังคม

ครูบาภิชัยขาวปีได้อาศัยอำนาจในทางธรรมเป็นหลักในการปกครอง กล่าวคือ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการปกครองพระภิกษุสามเณรและกลุ่มชนผู้ติดตาม ให้อยู่ในกรอบของศีลธรรม เพราะท่านได้ใช้หลักธรรม คือ สังคหวัตถุเป็นเครื่องในการบริหารและปกครอง ไม่ได้ใช้แต่อำนาจและอารมณ์เป็นกรอบของการปกครอง ในการอบรมสั่งสอนชี้ผิดชี้ถูกให้เข้าใจ ด้วยความเมตตาธรรม การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี จึงทำให้การปกครองมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ผู้ที่อยู่ใต้อำนาจการปกครองก็เสมือนไม่ความรู้สึกของใต้การปกครอง อำนาจในทางธรรมเป็นดังพลังสร้างความศรัทธาและความร่มเย็นของผู้ถูกปกครองไปในตัว ซึ่งสอดคล้องกับคำว่า “ผู้บริหารที่ดีต้องปกครองคนด้วยความ เที่ยงธรรม และสุขุมเยือกเย็นเป็นสำคัญ”^{๘๙} ด้วยลักษณะการเป็นผู้นำของท่าน สามารถวางแผนในทางการบริหารตน บริหารคน บริหารงานสร้างสาธารณะประโยชน์ให้กับสังคมอย่างมีประสิทธิภาพก่อให้เกิดประสิทธิผล สังเกตได้จากการสร้างศาสนสถานต่างๆ ใช้ระยะเวลาในการก่อสร้างไม่นานนัก มีการแบ่งหน้าที่ในการทำงาน การจัดการบริหารการปกครองที่เหมาะสม มีความเชี่ยวชาญ เทคนิควิธีการที่ดี ในการบริหารงานให้งานสำเร็จเป็นรูปธรรมด้วยประสบการณ์ที่ถูกสั่งสมมา กอปรการมีมนุษยสัมพันธ์ดีสมบุรณ์ด้วยอาจารย์สืบทอดของท่านเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณให้แก่ผู้คน ให้การเอื้ออาทร ด้วยมิตรไมตรี เป็นกัลยาณมิตรแก่มวลมนุษยทุกหมู่เหล่า ไม่เลือกชาติตระกูล จึงง่ายต่อการขอความร่วมมือในการปกครองเพื่อให้งานสัมฤทธิ์ผล

หลักธรรมาธิปไตย^{๙๐} การปกครองโดยยึดเอาหลักธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นใหญ่ ได้สะท้อนถึงโครงสร้างทางสังคมสงฆ์ในการปกครองตามจารีตเดิมในล้านนา คือระบบหมวดอุโบสถ ครูบาภิชัยขาวปีกับระบบดังกล่าวนี้มีความมักคุ่น และได้ยึดถือหลักดังกล่าวมาเป็นส่วนหนึ่งในการปกครองสงฆ์ ในทุกๆ ๑๕ คำ ก็จะมีการทำสังฆกรรมโดยสงฆ์หมวดมาประชุมร่วมกัน ทั้งนี้ครูบา

^{๘๘} สัมภาษณ์ พ่ออินปิ่น มาเรื่อน, บ้านผาหนาม ตำบลป่าไผ่ อำเภอฮอด จังหวัดลำพูน, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๘๙} ศุภณิตย์ โชครัตนชัยและคณะ, **ปรัชญาทำงานและการดำเนินชีวิตของ ดร.เทียม โชควัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๕๗), หน้า ๑๑.

^{๙๐} อัง.ติก. (ไทย), ๒๐/๔๐/๒๐๓.

อภิชาตวาทได้ให้ความสำคัญกับระบบดังกล่าวเป็นอย่างดีและเคารพสิทธิความเป็นเจ้าหัวหมวดอุปฌาย์ ดังกรณีครูบาศรีวิชัยผู้เป็นอาจารย์ที่ทำหน้าบวชกุลบุตรโดยยึดการทำหน้าตามระบบหมวดอุโบสถ การสืบทอดรูปแบบดังกล่าวทำให้ครูบาอภิชาตวาทมีความตระหนักถึงความสำคัญของหมู่สงฆ์ และยึดมั่นในอุดมการณ์ในท่ามกลางสังคมสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางระบอบสงฆ์ในล้านนา การเคลื่อนไหวที่มาพร้อมกับอุดมการณ์เดิมที่ครูบาอภิชาตวาทพยายามจะแสดงจุดยืนการปกครองแบบดั้งเดิม โดยการเขียนหนังสือนิทานธรรมกรรมฐาน ๔๐ ขึ้นมาโดยใจความสำคัญบางส่วนคือการเคารพในคุณของพระรัตนตรัยและครูบาอาจารย์ผู้เป็นอุปฌาย์ซึ่งสอดรับเข้ากับระบบหมวดอุโบสถ อย่างไรก็ตามครูบาอภิชาตได้กำหนดวันพระอุโบสถศีลขึ้นมาในแบบฉบับของตน เพื่อที่จะให้ศรัทธาที่มีความเชื่อมั่นในวิถีคิดของครูบา ได้ยึดเอาไปหลักการปฏิบัติ

ทั้งนี้ยังมีการรับเอาเรื่องของนรกสวรรค์มา เป็นกรอบในการปกครองให้ผู้ที่ศรัทธาตระหนักถึงบาปบุญ คุณโทษ ถ้าได้ละเมิดยังข้อปฏิบัติก็จะได้รับโทษ ดังในหนังสือองค์ศาสนา ๒ ห้องที่ครูบาอภิชาตวาทได้เขียนขึ้นมากล่าวถึงการล่วงละเมิดศีลว่า

โยคาวจรเจ้าทั้งหลายผู้ใด รู้แล้วว่าตนทำบาป ๘ ประการติดอยู่กับตัวตั้งอัน ก็จึงน้อมตัวเข้าไปสู่ศาสนาแล้วสมาทานเอาศีล ๘ ประการวัน ๑ คั่น ๑ กันพันวัน ๑ คั่น แล้วไปฝ่าฝืนกระทำบาป ๘ ประการ ดวงใดดวงหนึ่งก็ตี อันนี้ ได้ชื่อว่าเอาบาป ๘ ประการไปฝากไว้กับพระพุทธเจ้า บุคคลผู้นั้นกันจืดตายไป บาป ๘ ประการนั้นก็จักเป็นไม้ได้ส่งหนทางไปสู่โลกกันตรนารก ๘ หม้อลำดับตามบาป ๘ ประการนั้นนานประมาณมหากัป ๑ จึงพ้นอันนี้จักกล่าวตัวบาป ๘ ประการก็แล้วเท่านั้นก่อนและ^{๔๑}

การอ้างเรื่องนรกในทางพระพุทธศาสนาของครูบาอภิชาตวาทได้สร้างความสำนึกในเรื่องบาปการกระทำความชั่วหรือหลักกรรม ในทางกลับกันเสมือนเป็นกรอบทางการปกครองของครูบาอภิชาตวาทแบบหนึ่งที่ต้องการในผู้คนหรือพหุชนติดตามได้เกรงกลัวต่อบาป เกิดความรักใคร่และสามัคคีในหมู่ชน เสมือนการปกครองของพญาสิทธิที่ได้เขียนวรรณกรรมเรื่องไตรภูมิพระร่วง ขึ้นมาเพื่อเป็นกุศโลบายในการปกครองบ้านเมือง และได้สถาปนาตนเองขึ้นมาเป็นพระมหาชรรณราชหรือกษัตริย์ผู้ทรงธรรม^{๔๒} ทั้งนี้ยังมีการเอาเรื่องตำนานโยนกโลก ตำนานพระธรรมิกราชและคำเจ้าพ่อราชสัมพันธ์ ยกขึ้นมาเพื่อที่จะขึ้นมาสอดรับความเป็นต้นบุญของครูบาอภิชาตวาท คติความเชื่อดังกล่าวทำให้ผู้คนเชื่อมั่นในตัวของครูบาอภิชาตวาทและยอมรับสิทธิธรรมในการปกครองของครูบาอภิชาตวาทไปโดยปริยาย

^{๔๑} อภิชาตวาท, องค์ศาสนา ๒ ห้อง, หน้า ๓.

^{๔๒} พระราชวรมณี, ไตรภูมิพระร่วง อิทธิพลต่อสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : แสงรุ่งการพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๗๕-๗๙.

บทบาทในการปกครองของครูบาภิชัยขาวปีที่มีต่อสังคมล้านนา ในฐานะนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้มีอิทธิพลความเชื่อต่อกลุ่มชนในชาติพันธุ์ต่างๆ ในล้านนาให้ความนับถือเป็นจำนวนมาก เนื่องจากปัจจัยทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงภาวะแห่งความกดขี่เกิดขึ้น การหาที่พักหรือหลักที่ยังสามารถยึดมั่นในแนวทางเดิมได้ ทำให้ค่านิยมของกลุ่มชนในล้านนาที่มีต่อครูบาภิชัยขาวปีมีจำนวนมาก กอปรกับการที่ครูบาภิชัยขาวปีได้ยึดเอาหลักธรรมมาธิปไตยเป็นใหญ่ ทำให้เกิดอำนาจความชอบธรรมในการปกครองมีประสิทธิผลเกิดขึ้นได้ด้วยการฝากความหวังและการศรัทธาให้กับครูบา สังเกตได้จากในกรณีที่ครูบาจะเดินไปสร้างศาสนสถานหรืองานกิจกรรมทางสังคมต่างๆ ผู้คนมีการติดตามและมีการมาต้อนรับตลอดเส้นทางเดินทางจำนวนมาก การบริหารและปกครองผู้คนในการสร้างศาสนสถานด้วยระยะเวลาอันรวดเร็ว การสร้างความสามัคคีในกลุ่มผู้ติดตามของครูบาภิชัยขาวปี โดยการใช้อำนาจทางธรรมและการสอดรับของการเป็นตนบุญ ทำครูบาภิชัยขาวปีสามารถปกครองผู้คนในทุกระดับ ทุกชาติพันธุ์ได้อย่างไม่เกิดปัญหาใดๆ เกิดขึ้น จนกระทั่งผู้มีอำนาจทางสังคมในระดับต่างๆ อาทิ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ครูบาภิชัยขาวปีได้สั่งสอนวิธีการปกครองให้^{๙๓} หลวงศรีประกาศ จอมพลผิน ชุณหะวัณ ฯลฯ ต่างให้ความสำคัญต่อการเคลื่อนไหวการทำงานสังคมในล้านนาของครูบาภิชัยขาวปี

๓.๑.๒ บทบาทด้านการศาสนศึกษา

บทบาทด้านศาสนศึกษาของครูบาภิชัยขาวปีในลักษณะเด่นที่มีต่อสังคมล้านนาคือ ผลงานทางด้านวรรณกรรมงานเขียนและการบันทึก ด้วยบุคลิกภาพที่รับการฝึกฝนและการศึกษาคัมภีร์ในทางพระพุทธศาสนาหรือพระไตรปิฎก โดยเฉพาะคัมภีร์อรรถกถาและคัมภีร์อรรถาธิบายของเถรจารย์ในล้านนารวมไปถึงการฝึกฝนทักษะต่างๆ ทั้งทางศาสนาและงานช่าง เป็นปัจจัยให้ครูบาภิชัยขาวปีมีความรู้ความเชี่ยวชาญในคัมภีร์ท้องถิ่น^{๙๔} ความรู้ที่ถูกล้างสมองกับความเป็นนักเขียนในตัวท่าน ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ออกมาผ่านการเขียนหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเชิงประวัติศาสตร์ หลักพุทธธรรมและนิทานธรรม เป็นต้น

ด้วยความเป็นนักวิชาการ ความเป็นปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา ครูบาภิชัยขาวปีได้เขียนหนังสือว่าด้วยเรื่องวิธีระเบียบการปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนาโดยอิงหลักธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาพร้อมกับการอ้างอิงตำนานต่างๆ ขึ้นมาเพื่อสอดรับสภาพความเป็นของยุคสมัยที่เกิด

^{๙๓} อนุเกริก อนุกุล, “ครูบาภิชัยขาวปี นักบุญผู้เจริญรอยตามครูบาศรีวิชัย”, พระเครื่องและพุทธานุภาพ, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๓ (มีนาคม ๒๕๑๘) : ๕๓.

^{๙๔} ขวัญชีวัน บัวแดง, “ครูบาในพุทธศาสนาแบบล้านนา : ความหมาย วัตรปฏิบัติและความสัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์”, รายงานโครงการทบทวนสภาพองค์ความรู้, (เชียงใหม่ : คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๘), หน้า ๓๐.

โต้แย้งชี้แจงกับพระสุธรรมยานเถรหรือครูบาอินทจักรรักษา วัดน้ำบ่อหลวง ที่ได้เขียนใบปลิวฉบับหนึ่งในปี พ.ศ.๒๔๙๓ ชื่อว่า “คำชี้แจงเรื่องความเข้าใจผิดของคนบางหมู่” ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับครูบาภิชัยขาวปีว่า “นิกายขาวเจ้ามายา อยากกินปลา แกล้งกล่าวตู่ ว่าภูมิศีล เพื่อหลอกกินปลา”^{๙๕} ซึ่งเป็นการชี้แจงวาทกรรมผ่านทางตัวหนังสือเสมือนการแก้ข้อวิวาทะที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามตามอิทธิพลทางงานเขียนโดยเฉพาะเรื่อง “องค์ศาสนา ๒ ห้อง” ของครูบาภิชัยขาวปีได้มีการตีพิมพ์ขึ้นมาเมื่อปี พ.ศ.๒๔๙๔ ได้มีเผยแพร่ต่อสาธารณชนและคณะศิษย์อย่างกว้างขวาง ทำให้ทางคณะสงฆ์ได้เรียกครูบาภิชัยขาวปีไปชี้แจง ณ วัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงใหม่และมีการลงนามระงับการวาทกรรมทางงานเขียนดังกล่าว ซึ่ง พระเทพมุนี(ฟู อุตตสิโว) เจ้าคณะตรวจการภาค ๔ ภาคมณฑลพายัพได้กล่าวคำตัดสินไว้ตอนหนึ่งว่า

พวกคนหัวโบราณ พวกใหม่ พวกรักษารัตนประเพณี ไม่อยากจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลง อยากจะให้ยืนโรงคงไว้ ซึ่งจารัตนประเพณีเรียกว่า พวกหัวโบราณ พวกที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันกาลสมัย เรียกว่า พวกหัวใหม่ ฝ่ายคณะสงฆ์นั้น ไม่ใช่พวกหัวโบราณหรือพวกหัวใหม่ แต่เป็นพวกถือพระธรรมวินัย ถือเอาสิ่งที่ถูกชอบเป็นใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นกาลสมัยใด แต่ไม่ปฏิเสธจารัตนประเพณีธรรมเนียม สิ่งใดที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัย ก็อนุวัตรปฏิบัติตาม ฉะนั้นจะหาว่า คณะสงฆ์หรือภิกษุสามเณร เป็นคนสมัยไหนไม่ได้^{๙๖}

กรณีการชี้แจงดังกล่าวได้สะท้อนภูมิรู้และภูมิธรรม อันเป็นต้นแบบนักวิชาการแห่งการศึกษา อย่างไรก็ตาม งานเขียนของครูบาภิชัยขาวปีได้มีอิทธิพลต่อการศึกษา โดยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่อย่างเป็นวงกว้างในเชียงใหม่-ลำพูน เช่น องค์ศาสนา ๒ ห้อง นิทานธรรมกรรมฐาน ๔๐ ฯลฯ และงานเขียนเชิงประวัติศาสตร์ได้เป็นหลักฐานอ้างอิงในรายงานและงานวิจัยต่างๆ เช่น ตำนานมูลศาสนา ตำนานโยนก ฯลฯ

ทั้งนี้ บทบาทด้านศาสนศึกษาด้านงานเขียนของครูบาภิชัยขาวปียังทรงอิทธิพลต่อการศึกษาของพระภิกษุสามเณรและอุบาสกอุบาสิกาผู้ติดตาม เช่น แบบสวดมนต์ฉบับพระอภิชัยขาวปี^{๙๗} เป็นบทสวดมนต์ที่เรียบเรียงขึ้นมาใหม่โดยพระครูบาภิชัยขาวปี ฯลฯ ทั้งนี้ บทบาทครูบาภิชัยขาวปีที่ปรากฏต่อสังคมล้านนาด้านศาสนศึกษาที่เป็นเชิงประจักษ์ คือ ๑.) การเขียนหนังสือในเชิงประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา เชิงคติธรรมหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ได้เป็น

^{๙๕} พระมหาศรีบุญ ญาณารโธ, การศึกษาหลักการและวิธีการในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสุธรรมยานเถร(ครูบาอินทจักรรักษา), ภาควิชาศาสนา, ภาควิชาสังคม.

^{๙๖} คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน, คำแถลงการณ์เรื่ององค์ศาสนา ๒ ห้อง, (เชียงใหม่ : พุทธนิคม, ๒๔๙๔), หน้า ๒๖.

^{๙๗} บุญญมนโณภิกขุ, สวดมนต์ฉบับอภิชัยขาวปี, เขียนเมื่อวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ.๒๕๑๖, วัดสันหลวง อำเภอลำปาง (สมุดข่อยบันทึก)

หลักฐานและข้อมูลสำคัญต่อวงการศึกษา ที่ใช้สำหรับงานเขียนและการอ้างอิงในงานวิจัยและงานเขียนหนังสือ วารสารและบทความต่างๆ ๒.) บุคลิกภาพการปฏิบัติของครูบาอริยชาวปีหรือชื่อทางตัวบุคคล ได้เป็นต้นแบบทางการศึกษาของสงฆ์และกลุ่มชนผู้มีความศรัทธาในล้านนา ได้มีการยึดถือและปฏิบัติ อาทิ การครองผ้าของสงฆ์ การกินเจ การนับถือวันพระตามแบบฉบับของครูบาอริยชาวปี ฯลฯ ซึ่งได้มีการยึดถือมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะขบวนการครูบารุ่นใหม่ที่ได้ยึดเอารูปแบบมาใช้ กลุ่มชนผู้ศรัทธาได้ยึดหลักการกินเจรักษาศีล ๕ อย่างเคร่งครัด และบุคลิกภาพแห่งการเผยแผ่ได้นำไปสู่การศึกษาและการทำงานวิจัยของนักศึกษานักวิชาการในปัจจุบัน

๓.๑.๓ ด้านศึกษาสงเคราะห์

ครูบาอริยชาวปีกับบทบาทการศึกษาสงเคราะห์ในสังคมล้านนา ระยะการศึกษาในล้านนาช่วง พ.ศ.๒๔๐๐ เป็นต้นมา “วัด” เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ของผู้คนทุกระดับ ครูบาอริยชาวปีมีความคุ้นเคยกับการเรียนรู้ การศึกษาในระบบวัดมาก่อนหลังจากที่บรรพชาแล้วก็ได้รับการศึกษาในสำนักวัดบ้านปางมีครูบาศรีวิชัยและพระสุคันธาเป็นครูผู้ให้ความรู้ด้านปริยัติธรรม^{๙๘} โดยเฉพาะความรู้ในเรื่องของการช่าง ได้หลอมหล่อให้ครูบาอริยชาวปีมีต้นทุนทางความรู้ในแขนงงานวิชา ขณะเดียวกันในมิติของการศึกษา ปัจจัยที่ทำให้ครูบาอริยชาวปีหันมาส่งเสริมการศึกษาให้กับสังคมในล้านนา อาจเนื่องด้วยปัจจัยแนวคิดที่มองว่า

๑. การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคน ชุมชน สังคม สังคมใดมีประชาชนที่ได้รับการศึกษาเป็นอย่างดี ย่อมที่สามารถยืนหยัดและดำรงตนเองอยู่ภาวะสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้

๒. ปัจจัยอิทธิพลการเปลี่ยนแปลงการศึกษาจากส่วนกลาง ทำให้ครูบาอริยชาวปีหันมาส่งเสริมการศึกษา เพื่อแสดงถึงบทบาทผู้นำทางศาสนาต่อการส่งเสริมการศึกษาของสังคมล้านนาให้ทันต่อยุคสมัย

๓. งบประมาณการสนับสนุนของภาครัฐไม่เพียงพอต่อการพัฒนาสถานศึกษา

ความเนื่องด้วยปัจจัยทางสังคมที่หลากหลาย กับทรรศนะการมองการไกลของครูบาอริยชาวปีที่ต้องการให้ประชาชนเข้าถึงการศึกษา และมีพื้นที่ในการเรียนรู้ ด้วยสภาพสังคมที่มีความเลื่อมล้ำและสภาพยากจนต้องรอคอยการสนับสนุนจากองค์กรหรือภาคส่วนต่างๆ มาช่วยเหลือในฐานะผู้นำทางศาสนากับการพัฒนาชุมชน เป็นปณิธานสำคัญของครูบาอริยชาวปี อนึ่งพระครู

^{๙๘} สัมภาษณ์ พระประกอบบุญ สิริวัฒโน, วัดมหาวัน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน,

^{๙๙} พุทธกิจจาน ๒๕๕๙.

สุนทรธรรณการ^{๙๙} ได้มองถึงปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ครูบาอริยชาวปีสงเสริมการศึกษาคือ การได้รับโอกาสทางการศึกษาน้อยและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างพื้นที่เจริญกับพื้นที่ห่างไกลความเจริญ จึงเป็นแรงผลักดันให้เริ่มมีการก่อสร้างยังสถานศึกษาต่างๆ ซึ่งสังเกตจากในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๐ เป็นต้นมา ครูบาอริยชาวปีเริ่มก่อสร้างยังสถานศึกษาในล้านนา

สถานะผู้นำทางจิตวิญญาณ ในมิติของการส่งเสริมศึกษาในด้านการสร้างพื้นที่ทางการศึกษาเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงการศึกษาได้ง่ายแล้ว ความเป็นตัวตนของครูบาอริยชาวปี ที่มีใช่บุคคลของระบบทางการศึกษาและภาครัฐ กลับทำในสิ่งทีนอกเหนือมาจากบุคลของระบบการศึกษาและภาครัฐทำกัน การทำให้เกิดคุณประโยชน์ในกับสังคมล้านนาในการเข้าไปช่วยเหลือการสร้างสถานศึกษาของครูบาอริยชาวปี แสดงถึงการมองเห็นคุณค่าของการศึกษา ซึ่งในลักษณะเด่นของครูบาอริยชาวปีมีความแตกต่างจากผู้นำทางศาสนาและนักบุญยุคดังกล่าวในการยอมรับทางสังคม คือการส่งเสริมการศึกษาโดยการสร้างโรงเรียน มากกว่า ๓๐ แห่ง จากการบันทึกในประวัติองค์สมัยสามห้องของครูบาเองและยังมีโรงเรียนที่ได้รับการอุปถัมภ์ทีนอกเหนือจากการบันทึกของท่าน พ่อน้อยแก้ว กันทียะ ชาวอำเภอจอมทองได้พูดถึงการไปนิมนต์ครูบาอริยชาวปีมาเป็นประธานในการก่อสร้างโรงเรียนบ้านเมืองกลางในปี พ.ศ.๒๔๙๕ ว่า “ตอนนั้นสภาพของโรงเรียนบ้านเมืองกลางทรุดโทรม ไม่มีงบประมาณซ่อมแซม จึงไปนิมนต์ครูบาชาวปีมาเป็นประธานซ่อมบำรุง ทางหมู่บ้านจะสร้างปะรำให้ท่านนั่งเป็นประธาน แล้วก็จะมีคนมาร่วมทำบุญ กลางคืนท่านจะเทศน์สั่งสอน คนมาฟังเทศน์ก็นำเงินมาร่วมทำบุญ เงินเหล่านี้จะเป็นค่าใช้จ่ายในการสร้างโรงเรียน”^{๑๐๐} ด้วยการเป็นประธานสร้างระดมทุนจากความศรัทธาและแรงงานจากกลุ่มชนผู้ติดตามและกลุ่มชนในพื้นที่ ทำให้ช่องว่างทางการศึกษาที่อยู่ในเขตทุรกันดานและการเข้าไปไม่ถึงของภาครัฐในการจัดพื้นที่สถานศึกษาให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของประชาชนถูกเติมเต็มด้วยผู้นำทางศาสนาที่ไม่ติดอยู่กรอบระบบแห่งสงฆ์ ซึ่งมีหลักฐานเชิงประจักษ์ในการเชิดชูคุณประโยชน์ที่ครูบาอริยชาวปีได้สร้างสถานศึกษาในแต่ละที่ สังเกตได้จากชื่อของโรงเรียน เช่น โรงเรียนบ้านบวก(อริยราชภูธรนฤมิต) อำเภอสี จังหวัดลำพูน โรงเรียนบ้านบ่อหิน(อริยราชภูธรสามัคคี) อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โรงเรียนบ้านห้วยอ้อ(อริยชนานุสรณ์) อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน เป็นต้น

ดังนั้น บทบาทครูบาอริยชาวปีทีปรากฏต่อสังคมล้านนา คือ ๑.) การสนับสนุนและสร้างสถานศึกษาในแถบดินแดนล้านนากว่า ๓๐ สถานศึกษา จากการศึกษาภาคเอกสารทีได้บันทึกไว้และยังไม่มีมีการสำรวจในข้อมูลเชิงลึกจากการลงพื้นที่จริงเนื่องด้วยข้อจำกัดขอบเขตด้านพื้นที่มี

^{๙๙} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรธรรณการ, เจ้าอาวาสวัดพระพุทธบาทผาหนาม ตำบลป่าไผ่ อำเภอสี จังหวัดลำพูน, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๑๐๐} อนุ เนินหาด, **อดีตจอมทอง**, (เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์, ๒๕๕๖), หน้า ๑๘๘-๑๘๙.

บริเวณกว้าง ว่ามีจำนวนสถานศึกษาเท่าไรที่ครูบาอภิชัยขาวปีที่ได้ส่งเสริมโดยการสร้างและให้การอุปถัมภ์ อย่างไรก็ตาม จากบทบาทของครูบาอภิชัยขาวปีที่ปรากฏต่อสังคมล้านนา สะท้อนให้เห็นอิทธิพลในการศึกษาในอดีตในภาพลักษณ์ของศาสนากับการศึกษาที่เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อกันสู่การพัฒนาสังคมล้านนา

๓.๑.๔ บทบาทด้านการเผยแผ่

ภาระงานสำคัญในการพัฒนาสังคมของครูบาอภิชัยขาวปีที่ไม่จำกัดเฉพาะงานส่วนพระพุทธศาสนา ทว่าลักษณะเด่นที่สร้างแตกต่างจากกลุ่มสงฆ์และนักบุญที่เกิดในสมัยนั้น การเข้าถึงกลุ่มชนด้วยการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์แบบไม่เลือกชนชั้นจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทางสังคม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาชีวิตและจิตใจเป็นหลักสำคัญ สอดคล้องกับแนวทางนักเผยแผ่อาจารย์แสง จันทร์งาม ที่ว่า ๑) มีความกรุณาเป็นพื้นฐานของจิต ๒) ไม่ถือตัวหยิ่งยโส ๓) มีความอดทนใจเย็น ๔) มีความยุติธรรมไม่เห็นแก่หน้า ๕) มีความรอบคอบ ๖) รู้จักภูมิสติปัญญาของผู้รับสาร^{๑๐๑} เพื่อยังประโยชน์ในกับตัวบุคคลและชุมชน จึงกลายเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญที่ครูบาอภิชัยขาวปีในการเคลื่อนไหวในสังคมล้านนาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อยังประโยชน์ให้กับสังคม

ในนิยามของคำว่า “เผยแผ่” หมายถึงการประกาศให้ทราบ การเผยแผ่เป็นศัพท์ที่มีลักษณะอะลุ่มอล่วยแสดงถึงความมีใจกว้าง และไม่ผูกมัดผู้อื่นด้วยความคิดของตนเองหรือศาสนาของตน^{๑๐๒} นิยามการเข้าถึงกลุ่มชนต่างๆ ดังกล่าวด้วยคำว่าเผยแผ่ เป็นคำกลางๆ ที่ไม่คาดหวังประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ในวิธีการเผยแผ่ของครูบาอภิชัยขาวปีก็เช่นเดียวกัน มีทั้งเชิงรุกและเชิงรับในการเผยแผ่ ซึ่งการเผยแผ่ในเชิงรุก Peter Hinton ได้ศึกษาเรื่องครูบาอภิชัยขาวปี^{๑๐๓} ในฐานะผู้มีบารมีในการเป็นผู้นำของชาวกระเหรี่ยงโดยได้รับการเรียนชานว่า กะแฉ่วยหรือพระที่นุ่งขาวห่มขาว โดยพูดถึงพื้นฐานของชาวกระเหรี่ยงที่นับถือครูบาในอำเภอแม่สะเรียงและพื้นที่โดยรอบ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ว่าไม่ได้มีพื้นฐานในการนับถือพระพุทธศาสนามาก่อน และครูบาอภิชัยขาวปีก็มีชาติพันธุ์เป็นคนเมือง อย่างไรก็ตามก็ได้ให้ความศรัทธาในตัวของครูบาโดยเฉพาะชาวกระเหรี่ยงโปว์และสกอร์ ครูบาอภิชัยขาวปีได้ดำเนินกิจกรรมใน อำเภอแม่สะเรียง ในช่วง พ.ศ. ๒๕๑๑-๑๒ เดินทางไปในพื้นที่สูงและพบเจอกับผู้นำชาวกระเหรี่ยงมากมาย

^{๑๐๑} แสง จันทร์งาม, *วิธีสอนของพระพุทธเจ้า*, (กรุงเทพมหานคร : กมลการพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๒๔-๓๐.

^{๑๐๒} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง วรปุณฺณ), *การเผยแผ่พระพุทธศาสนา*, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๔๔.

^{๑๐๓} อ่างใน ขวัญชีวัน บัวแดง, “ครูบาในพุทธศาสนาแบบล้านนา : ความหมาย วัตรปฏิบัติและความสัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์”, หน้า ๔๒.

การเดินทางขึ้นไปพื้นที่สูงของครูบาภิชัยขาวปีเสมือนผู้นำทางจิตวิญญาณของพุทธศาสนา ไปพบปะช่วยเหลือและสร้างความเสมอภาคให้กับกลุ่มชนกะเหรี่ยง ซึ่งในมุมมองของคนเมืองที่มีต่อชาวกะเหรี่ยงเสมือนคนป่า การแบ่งชนชั้นทางสังคม เรื่องเล่าของเด็กกำพร้าได้สร้างความทรงจำร่วมของชาวกะเหรี่ยงในสถานะที่ไม่มั่นคงเมื่อเปรียบเทียบกับคนในพื้นที่ราบ ผู้นำชาวกะเหรี่ยงมีความพยายามปรับตัวสถานภาพตัวเองในเข้ากับสังคมมากที่สุด ครูบาภิชัยขาวปีเสมือนคนกลางการเชื่อมต่อและความหวังในเบื้องหน้าของชาวกะเหรี่ยง และสลายความห่างของชนชั้นจึงเป็นแรงพลวัตทางสังคมให้กะเหรี่ยงติดตามครูบาภิชัยขาวปี กอปรกับแนวคิดเรื่องพระศรีอารียกับการมาของตนบุญในช่วงความเสื่อมกลียุคของโลกของตามแนวคิดชาวกะเหรี่ยง ซึ่งไปสอดคล้องกับความสัมพันธ์รัฐไทยกับรัฐกะเหรี่ยงที่กำลังย่ำแย่ลง การช่วยเหลือของครูบาภิชัยขาวปีในมุมมองชาวกะเหรี่ยงที่มีต่อครูบาเสมือนพระเจ้าผู้ดลบันดาลทุกสิ่ง^{๑๐๔} จะสังเกตได้จากงานเขียนชีวประวัติครูบาขาวในภาคพิสดารพยายามอธิบายถึงการช่วยเหลือดลบันดาลทุกสิ่งในฐานะ ผู้มีพลังวิเศษ ที่มีต่อชาวเขาอาทิ การเรียกฝน เครื่องรางของขลังในการใช้ในพิธีการเกษตร และการป้องกันภัยคุกคามจากธรรมชาติ ฯลฯ

ทั้งนี้ บทบาทการเผยแผ่ของครูบาภิชัยขาวปีที่มีต่อสังคมในล้านนาสามารถจำแนกออกได้เป็น ๓ ลักษณะคือ ๑) การเผยแผ่โดยการจาริกไปเพื่อยังประโยชน์และสุขแก่กลุ่มชน ๒) การเผยแผ่ด้วยการเขียน คัดลอกและจาร คัมภีร์ ตำรา หนังสือทางพระพุทธศาสนาขึ้นมา ๓) การเผยแผ่ผ่านทางงานก่อสร้างศาสนสถานและสาธารณประโยชน์ ลักษณะการเผยแผ่ทั้ง ๓ นี้ เป็นการประมวลจากการศึกษาจากภาคเอกสารเพื่อให้เห็นโครงสร้างการเผยแผ่ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ลักษณะการเผยแผ่ดังกล่าวจะมีความคล้ายคลึงกับครูบาศรีวิชัย ด้วยเหตุที่ครูบาภิชัยขาวปีได้รับแนวคิดจากครูบาศรีวิชัยโดยตรง ในงานวิจัยศึกษา ขวัญชีวัน ศรีสวัสดิ์ ได้พูดถึงอิทธิพลของขบวนการครูบาภิชัยขาวปี เกิดจากแนวคิดทางพระพุทธศาสนาและแนวคิดของครูบาศรีวิชัย อย่างไรก็ตามแนวคิดดังกล่าวได้เป็นพลังในการขับเคลื่อนให้ครูบาภิชัยขาวปีทำงานให้กับสังคมตั้งแต่อายุ ๒๔ ปี กระทั่งถึงวาระสุดท้ายแห่งชีวิตรวมอายุการทำงานให้กับพระพุทธศาสนาและสังคมได้ ๖๕ ปี ถึงแม้จะถูกภัยคุกคามทางสังคมที่กลั่นแกล้งมาโดยตลอด แต่นั่นไม่ใช่อุปสรรคของการทำงาน แนวคิดและอุดมการณ์ได้เป็นเป้าหมายทิศทางการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าประโยชน์ส่วนตนที่ไม่อิงอาศัยอำนาจอิสระทางโลก

^{๑๐๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐-๔๑.

๓.๑.๕ บทบาทด้านสาธารณูปการ

สาธารณูปการ ในพจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ฉบับคำวัด ได้ให้นิยามหมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานภายในวัด เช่น โบสถ์ ศาลา กุฏิ นอกจากนั้นยังเป็นงานประจำของเจ้าอาวาสอย่างหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ ทั้งนี้เพื่อสร้างสิ่งที่เป็นรักษาสิ่งที่มีอยู่แล้วไว้ และซ่อมแซมสิ่งที่ชำรุดทรุดโทรมให้คงสภาพไว้ เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนและพระสงฆ์ภายในวัด^{๑๐๕} ในมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ซึ่งได้บัญญัติให้เจ้าอาวาสมีหน้าที่ต่องานสาธารณูปการข้อแรกว่า “บำรุงรักษาวัดจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี” การสาธารณูปการ จึงเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสและกิจการของวัดและคณะสงฆ์ตามกฎหมาย^{๑๐๖} ที่พึงกระทำ อย่างไรก็ตาม พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้พูดถึงงานสาธารณูปการ คือ กระบวนการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เน้นกิจกรรมการพัฒนาภายในวัดเป็นงานหลัก ถื่องานอื่นเป็นงานรอง ภายใต้หลักการ ๒ ประการ คือดูแลรักษาของเก่าไว้ให้ได้ และสร้างสรรค์พัฒนาของใหม่ให้งอกเงย เพราะการดูแลรักษาให้สิ่งก่อสร้างที่เก่าแก่นั้นดูแลรักษา ยาก ดังคำโบราณกล่าวว่า ยากอะไรไม่เท่าปฏิสังขรณ์^{๑๐๗} พระราชสีมาภรณ์ (โอภาส นิรุติเมธี) ได้ให้ความหมายคำว่า สาธารณูปการ คือกระบวนการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ที่เน้นกิจกรรมการพัฒนาภายในวัดเป็นงานหลัก ถื่องานอื่นเป็นงานรองภายใต้หลักการ ๒ ประการ ๑) ดูแลรักษาของเก่าไว้ให้ได้ ๒) สร้างสรรค์พัฒนาของใหม่ให้งอกเงย^{๑๐๘}

ในมุมมองทางสังคมพุทธศาสนาจะให้นิยามเรื่องสาธารณูปการ ที่เน้นหนักทางกิจการของวัดและหน้าที่ของผู้นำสงฆ์ที่พึงมีต่อก่อสร้าง ปฏิสังขรณ์ต่างๆ เพื่อให้เกิดความเรียบร้อย สวยงามและเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนและใช้ทำคุณประโยชน์ต่างๆ ทั้งนี้นิยามดังกล่าวยังจำกัดไว้ขอบเขตภายในวัดหรือขอบเขตพื้นที่ทางศาสนา แต่ในทางกลับกันมุมมองทางสังคมได้พูดถึงงานสาธารณูปการ การช่วยเหลือ การเกื้อกูล การอุดหนุนในการพัฒนาและบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมในด้านการบริการ วัฒนธรรม การศึกษา การอนามัย การสันติภาพและความปลอดภัย เป็นต้น หรือการทำงานเพื่อสาธารณะโดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งจะสอดคล้องกับคำว่า “public facilities”

^{๑๐๕} พระธรรมกิตติวงศ์, พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ “คำวัด”, หน้า ๑,๑๐๖.

^{๑๐๖} มาณพ พลไพรินทร์, คู่มือบริหารกิจการคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : ชูติมาการพิมพ์, ๒๕๓๑), หน้า ๒๔๔.

^{๑๐๗} อ่างใน พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ปัญญาต้องคู่กับกรุณาจึงจะพาชาติรอด, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๒.

^{๑๐๘} พระราชสีมาภรณ์ (โอภาส นิรุติเมธี), พระสงฆ์กับงานพัฒนาพระพุทธศาสนาและสังคม, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๓๙), หน้า ๑๒๘-๑๒๙.

ทว่าบทบาทในด้านสาธารณูปการของครุบาอภิชัยชาวปีไม่มีข้อจำกัดเฉพาะทางขอบเขตพื้นที่ทางศาสนาเท่านั้น แต่เป็นได้ทั้งสองด้านคือด้านศาสนาและสังคม มีการก่อสร้างและพัฒนาไปพร้อมๆ กัน ความโดดเด่นในกิจการทางสังคม ในมุมมองของประชาชนต่างมองว่าท่านคือเป้าหมายและที่พึ่งในการช่วยเหลือ ดังสังเกตได้จากการสร้างที่ว่าการอำเภอจอมทอง ในปี พ.ศ.๒๔๙๓ สมัยที่นายสมาด อมาตยกุล ดำรงตำแหน่งนายอำเภอจอมทอง ทางราชการได้จัดสรรงบประมาณให้ก่อสร้างที่ว่าการแต่ทว่างบประมาณไม่เพียงพอ คณะศรัทธาชาวอำเภอจอมทองจึงไปนิมนต์ครุบาอภิชัยชาวปีมาเป็นประธานการก่อสร้างจนสำเร็จไปด้วยดี^{๑๐๙} ณ พื้นที่ทำการของรัฐแต่ครุบาอภิชัยได้ทำการก่อสร้างสถานที่ให้ ไม่เฉพาะที่ทำการรวมไปถึงบ้านพักข้าราชการ บทบาทด้านสาธารณูปการของท่านยังไม่จำกัดไว้แต่เพียงพื้นที่ทางรัฐ ทางด้านพื้นที่นอกเหนือทางรัฐยังปรากฏถึงการสร้างสาธารณูปการในหลายด้าน อย่างกรณีการประกาศสร้างทางของครุบาอภิชัยชาวปีโดยมีใบแผ่กุศลเชิญชวนมาสร้างทาง ซึ่งมีใจความว่า

...อาตมา อภิไชย ชาวปี ได้คิดทำการก่อสร้างทำทางสายผาเบ้อ เขตต์อำเภอลี(ขาดหาย) ต่อเขตต์อำเภอเกาะคาจังหวัดลำปาง ในท้องที่สองอำเภอนี้ได้เริ่มลงมือทำการก่อสร้างตั้งแต่วันที่เดือนเมษายน ๒๔๙๒ แล้ว ขอพี่น้องศรัทธาทั้งหลายทั้งหญิงทั้งชายทุกหมู่บ้านตำบลจงช่วยกันไปทำบุญกุศลการสร้างทางนี้ อันการสร้างทางอาตมาถือว่าเป็นสาธารณกุศลอันยิ่งใหญ่ เช่นกับการสร้างทางไปสู่สวรรค์นิพพานในภาคหน้า และเป็นสาธารณประโยชน์แก่บ้านเมืองอย่างมากมาย ขอพี่น้องศรัทธาทั้งหลายไปช่วยกันขุดทางจะทำได้คนละศอกคนละวาตามแต่กำลังศรัทธาจะทำได้ แต่ขออย่าละเว้นเสียซึ่งในการก่อสร้างทำบุญครั้งนี้ในโอกาสอันควร จงสวัสดีมีแต่พี่น้องศรัทธาทั้งหลายด้วย...^{๑๑๐}

ทั้งนี้ขอบเขตการทำงานให้กับสังคมไม่มีขอบจำกัดเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น ยังมีปรากฏถึงครุบาเดินทางไปก่อสร้างทางฝั่งพม่า

มุมมองของคณะสงฆ์ต่างมองว่าท่าน เป็นขบวนการการต่อต้านการปกครองหรือลัทธิพระศรีวิชัย ปัญหาดังกล่าวได้แสดงถึงความขัดระหว่างตัวของครุบาอภิชัยชาวปีกับทางคณะสงฆ์ในงานวิจัยของ ขวัญชีวัน บัวแดง ได้ลงพื้นที่จากสัมภาษณ์ได้เห็นถึงความขัดแย้งดังกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์ว่า “ครุบาโดนเกลียดชังจากสงฆ์จังหวัดลำพูน เวลาไปสร้างวัด สร้างโรงเรียนจะต้องนิมนต์พระจากทางธรรมยุตมารับทาน เพราะพระสงฆ์ฝั่งมหานิกายใหม่ไม่รับนิมนต์พระครูไม่ให้มา” นอกจากนั้นยังมีการกีดกันจากทางสงฆ์ไม่ให้นับถือครุบาอภิชัยชาวปีดังข้อมูลที่ให้คำ

^{๑๐๙} อนุ เนินหาด, *อดีตจอมทอง*, หน้า ๒๖.

^{๑๑๐} ใบแผ่กุศลการสร้างทาง อภิไชย ชาวปี, พิมพ์โดย นายเมืองใจ ชัยนิลพันธ์, (เชียงใหม่ : เจริญเมือง, ๒๕๘๒).

สัมภาษณ์ในงานวิจัยของ ขวัญชีวัน บัวแดงว่า “พระครูที่วัดห้ามชาวบ้านไปหาผ้าขาวปี แต่หมู่เฮาก็ลักไปกัน”^{๑๑๑} กอปรกับการมีความขัดแย้งกับครุบาอินทจักรรักษา วัดน้ำบ่อหลวงว่าด้วยเรื่องรูปแบบการปฏิบัติตน ในขณะเดียวกันการกระทำของครุบาลกลับมองไปที่ประโยชน์ที่เกิดกับชุมชน สังคมและความศรัทธาของผู้คนมากกว่าที่จะยุ่งในความขัดแย้งดังข้อกล่าวหาที่ถูกยึดเบียดจากสังคมกลุ่มหนึ่งในยุคดังกล่าวที่ได้กล่าวหาให้ และผลของการกระทำของครุบาอภิชัยขาวปีที่เป็นประจักษ์ กลับเป็นข้อปฏิเสธข้อกล่าวหาต่างๆ เป็นในตัว การเข้ามาของผู้นำทางรัฐและความศรัทธาที่มอบให้ กลับเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนภาพลักษณ์ทางสังคมที่ว่าเป็นขบวนการเคลื่อนไหวที่เป็นภัยคุกคามทางความคิด โดยใช้ความศรัทธาทางศาสนาเป็นแรงจูงใจ

มุมมองที่กว้างการมองข้ามสิ่งที่ขัดแย้ง การทำเพื่อสังคมเป็นใหญ่ได้สอดคล้องกับคติของมหายานเรื่องพระโพธิสัตว์ อย่างไรก็ตามในมุมมองต่างหรือทรรศนะต่างๆ ที่สังคมได้พูดถึงหรือมอบให้ล้วนแต่เป็นการพูดแทนหรือตอบแทนเป็นเชิงมายาคติซึ่งสวนทางกันกับสิ่งที่เกิดขึ้น

ดังนั้น ความทุกข์ยากทางสังคมและช่องโหว่การบริหารจากทางรัฐกลับทำให้ครุบาอภิชัยขาวปียิ่งมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือทางสังคมมากขึ้น เนื่องด้วยความหวังจากทางสังคมที่มอบเสมือนเป็นตัวสื่อทดแทนที่ขาดหายไปให้ดีขึ้นด้วยฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณ ส่งผลให้ช่วงบั้นปลายชีวิตของท่าน มักมีชาวบ้านและชุมชนในท้องถิ่นนิมนต์ให้ท่านไปเป็นประธาน “นั่งหนัก” ในการรับภาระถวายปัจจัยและบริจาคสิ่งของต่างๆ เพื่อช่วยเหลือในการสร้างอาคารประเภทสาธารณูปการมากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีอาจารย์บวชประมาณจากทางรัฐบาลได้ สิ่งก่อสร้างเหล่านี้ล้วนประกอบด้วย โรงเรียน โรงพยาบาล ที่ว่าการอำเภอ สถานีอนามัย ป้อมตำรวจ ถนน สะพาน บ่อบาดาล อนุสาวรีย์ ฯลฯ^{๑๑๒} พระครูคัมภีรธรรม ยังได้พูดถึงอุปนิสัยที่ยึดถือความเมตตาเป็นหลัก ทำให้ครุบาอภิชัยขาวปีมากยิ่งขึ้นที่จะปฏิเสธการรับนิมนต์จากที่ต่างๆ^{๑๑๓} ทั้งนี้ยังแสดงถึงบทบาทสำคัญของครุบาอภิชัยขาวปีในการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มุ่งเน้นประโยชน์เพื่อความสะดวกสบายและการเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

^{๑๑๑} ขวัญชีวัน บัวแดงและพิสิษฐ์ นาสี, “งานพิธีเปลี่ยนผ้าครุบาขาวปี : การสร้างและสานต่อเครือข่ายลูกศิษย์และผู้เชื่อถือศรัทธา”, *สังคมศาสตร์*, ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๘) : ๓๘

^{๑๑๒} เพ็ญสุภา สุขคตะ ใจอินทร์, ๓ มีนาร่วมรำลึก “ครุบาอภิชัยขาวปี”: ศาสนทายาทผู้สืบสานแนวทางสายตนบุญ, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.facebook.com/notes/1044011385613132/> [๑๒ ต.ค.๒๕๕๙]

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ พระครูคัมภีรธรรม, เจ้าอาวาสวัดทุ่งปูน ตำบลสบเตี๊ยะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

๓.๑.๖ บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์

บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของครูบาภิชัยชาวปีที่มีต่อสังคมล้านนา ในขอบข่ายการอธิบายบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของครูบาภิชัยชาวปีที่ได้รับกับการกระทำได้แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะใหญ่คือ ๑. การดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ๒. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ถ้าเทียบเคียงลักษณะดังกล่าวจะสอดคล้องกับบทบาทของคณะสงฆ์ที่กำหนดไว้ในอำนาจของมหาเถรสมาคมว่าด้วยเรื่องการควบคุมและส่งเสริมการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งมีอยู่ ๔ ลักษณะ^{๑๑๔} อย่างไรก็ตามบทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของครูบาภิชัยชาวปีจะมีความเกี่ยวข้องในเชิงลักษณะการดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมชีวิตการเป็นอยู่ของผู้คนเป็นส่วนใหญ่ตาม ๒ ลักษณะดังกล่าว

การดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลของครูบาภิชัยชาวปี ที่แสดงเป็นประจักษ์คือการเดินทางไปช่วยครูบาศรีวิชัยในการสร้างทางขึ้นดอยสุเทพ ความสัมพันธ์ในการช่วยเหลือระหว่างศิษย์กับอาจารย์ได้แสดงให้เห็นถึงการเกื้อกูล พรศิลป์ รัตนชูเดช ได้พูดถึงกิจกรรมดังกล่าวว่า “ด้วยความมีศรัทธาเป็นที่ตั้งของพี่น้องชาวกะเหรี่ยงทำให้ครูบาภิชัยชาวปีสามารถซื้อขวนชาวกะเหรี่ยงไปร่วมกิจกรรมการก่อสร้างทางขึ้นดอยสุเทพของครูบาศรีวิชัยได้”^{๑๑๕} จากการศึกษาในภาคเอกสารยังปรากฏการเคลื่อนไหวของครูบาภิชัยชาวปีในการช่วยเหลือครูบาศรีวิชัย ทั้งนี้ในรูปลักษณะที่ชาวกะเหรี่ยงได้มอบให้ครูบาภิชัยชาวปีคือการเป็นพระเจ้าของชาวกะเหรี่ยง เมื่อเกิดภาวะปัญหาขึ้นการช่วยเหลือในด้านความเชื่อ ทำให้ครูบาภิชัยชาวปีดำเนินกิจกรรมช่วยเหลือเกื้อกูล การลงพื้นที่ผ่านกิจกรรมความเชื่อโดยการทำพิธีกรรม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจในระดับเบื้องต้นและสอดแทรกศีลธรรมขั้นพื้นฐานให้

การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปหรือการช่วยเหลือในตัวบุคคลของครูบาภิชัยชาวปีจะอยู่ในรูปแบบของการสงเคราะห์ปัจจัย ๔ ซึ่งสังเกตได้จากบริเวณรอบวัดพระพุทธบาทผาหนาม ครูบาภิชัยชาวปีจะมีการจัดสรรแบ่งที่ดินให้กับประชาชนเพื่อเกื้อกูลด้านที่อยู่อาศัยให้กับประชาชน ทั้งนี้คำพูดของ ยุกา กัญจนวงศ์^{๑๑๖} ได้สอดรับการเกื้อกูลด้านปัจจัย ๔ ของครูบาภิชัยชาวปีว่าเมื่อถึงคราวหน้าหนาวครูบาภิชัยชาวปีจะให้กรรมการนำเงินบริจาคไปซื้อผ้าห่มมาแจกให้กับประชาชน

^{๑๑๔} กรมการศาสนา, พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๓๓๑-๓๓๖.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ ดร.พรศิลป์ รัตนชูเดช, อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, ๓๐ มกราคม ๒๕๖๐.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ แม่ยุพา กัญจนวงศ์, บ้านผาหนาม ตำบลป่าไผ่ อำเภอสี จังหวัดลำพูน, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของครูบาภิชัยขาวปีในการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชนแล้ว สิ่งหนึ่งที่สะท้อนปรากฏให้เห็นคือบทบาทการสงเคราะห์ในสถานะบุคคลทางพระพุทธศาสนา คือการปรับตัวเข้าหาความเชื่อ ซึ่งจะไปสอดคล้องกับที่พระพุทธร่องค์ทรงอนุญาตให้เผยแพร่ธรรมโดยมิให้ขัดกับความเชื่อ และถ้าแนวความเชื่อเดิมนั้นสามารถทำให้คนเป็นคนดีได้ พระพุทธร่องค์ก็ทรงอนุโลมประเพณีการปฏิบัติตน ในกรณีที่ประเพณีนั้นมิได้เป็นภัยต่อชุมชนส่วนรวมซึ่งจะทำให้พระสงฆ์และประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขและเกื้อกูลกัน^{๑๑๗}

๓.๒ ผลงานของครูบาภิชัยขาวปีที่มีต่อสังคมล้านนา

ก้าวแรกแห่งอุดมการณ์ทางศาสนาสู่การทำงานของครูบาภิชัยขาวปี ได้เริ่มต้นตั้งแต่อายุ ๒๔ ปีที่ได้อุทิศตนทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคมอย่างจริงจัง ถึงแม้เส้นทางทำงานจะต้องเผชิญจะภัยภายในศาสนาจากทางคณะสงฆ์และภัยภายนอกจากทางการปกครองบ้านเมือง ที่เป็นอุปสรรคในการทำงานเผยแผ่ตามอุดมการณ์ที่ได้สั่งสมมา หาได้เป็นการทำงานที่จะหยุดการทำงานเพื่อประโยชน์สุขแก่บุคคล ชุมชน สังคมได้ไม่ การอยู่เหนืออำนาจปัญหาที่เกิดขึ้นของครูบาภิชัยขาวปี ทำให้การทำงานที่ดูภายนอกเสมือนจะมีอุปสรรค ในทางกลับกันเจตนารมณ์ภายในมองข้ามอุปสรรค โดยมุ่งไปที่ประโยชน์ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นเป็นอย่างเดียว บทสรุปทางผลงานที่เป็นเชิงประจักษ์ นอกเหนือสภาพจิตใจที่ถูกปลูกฝังด้วยการสั่งของครูบาภิชัยขาวปีที่ต้องและวัดด้วยตาเปล่าไม่ได้ ในด้านนามธรรม แต่ทว่าผลงานด้านรูปธรรมที่ครูบาภิชัยขาวปีได้ในการสร้างขึ้นมาและจับต้องด้วยตาเปล่าและสัมผัสได้กลับเป็นเครื่องรับรองผลงานด้านนามธรรมที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจไปในตัว ทั้งนี้ผลงานด้านรูปธรรมที่มีเกิดประโยชน์ต่อสังคมล้านนาของครูบาภิชัยขาวปี สามารถจำแนกได้ดังนี้

๓.๒.๑ ผลงานด้านการสร้างศาสนประโยชน์

จากการสำรวจข้อมูลเชิงเอกสารด้านผลงานการสร้างศาสนประโยชน์โดยยึดหนังสือประวัติองค์สมัย ๓ ห้องที่ครูบาภิชัยขาวปีได้บันทึกขึ้นมาและเทียบเคียงกับเอกสารของ ประดิษฐ์รัตนพงษ์ เป็นหลักในการค้นคว้าทำการศึกษาในครั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวอาจมีการคลาดเคลื่อนด้วยทางด้านหน้าที่ตั้งของสถานที่เนื่องด้วยการเปลี่ยนแปลงในสมัยอดีตและปัจจุบัน และผู้วิจัยได้พยายามค้นหาเทียบเคียงของสถานที่ที่ตั้งดังกล่าวกับข้อมูลหลักฐานที่ปรากฏและได้สันนิษฐานตามข้อมูลที่ปรากฏไว้เป็นเบื้องต้น ซึ่งได้พบว่าศาสนประโยชน์ที่สร้างขึ้นมาก่อประกอบไปด้วยเขตจังหวัดลำพูน ๑๖

^{๑๑๗} รศ.ดร.ภัทรพร สิริกาญจน์, *หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ แนวคิดและบทบาทของพระคำเขียน สุวณฺโณ ในการพัฒนาชุมชน*, (สถาบันไทยคดีศึกษา : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๑.

แห่ง เขตจังหวัดเชียงใหม่ ๑๗ แห่ง เขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน ๒ แห่ง เขตจังหวัดลำปาง ๑๔ แห่ง เขตจังหวัดตาก ๔ แห่ง เขตจังหวัดสุโขทัย ๑ แห่งและในเขตประเทศพม่า ๒ แห่ง รวมทั้งหมด ๕๖ แห่ง
 ดังจำแนกข้อมูลตามตารางดังนี้

๑. เขตจังหวัดลำพูน

ลำดับ ที่	สถานที่สร้าง	ศาสนสถาน ที่สร้าง	หมายเหตุ
๑.	วัดหนองหมูหัวเวียง จังหวัดลำพูน	วิหาร	*** สันนิษฐานว่า เป็น วัดเซตวัน (หนองหมู)
๒.	วัดหาดออยคำ ตำบลทาภาศ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน	กุฏิสงฆ์, กำแพง	
๓.	วัดแม่ลอบ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน	กุฏิสงฆ์	
๔.	วัดพระนอนม่อนช้าง ตำบลมะกอก อำเภอปากบ่อง จังหวัดลำพูน	พระเจดีย์, วิหาร	*** ปัจจุบัน เป็น อำเภอป่าซาง
๕.	วัดบ้านหลวง ตำบลป่าพลู กิ่งอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน	กุฏิสงฆ์	*** ปัจจุบัน เป็น อำเภอบ้านโฮ่ง
๖.	วัดพระพุทธรบาทสามยอด ตำบลป่าพลู กิ่งอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน	วิหาร	*** ปัจจุบัน เป็น อำเภอบ้านโฮ่ง
๗.	วัดป่าพลู ตำบลป่าพลู กิ่งอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน	วิหาร, ศาลาบาตร	*** ปัจจุบัน เป็น อำเภอบ้านโฮ่ง
๘.	วัดห้วยกาน ตำบลบ้านโฮ่ง กิ่งอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน	อุโบสถ	*** ปัจจุบัน เป็น อำเภอบ้านโฮ่ง
๙.	วัดบ้านปาง ตำบลแม่ตืน อำเภอลี้ จังหวัด ลำพูน	กุฏิสงฆ์, ศาลา	*** ปัจจุบัน เป็นเขต ตำบลศรีวิชัย
๑๐.	วัดแม่เตย ตำบลแม่ตืน อำเภอลี้ จังหวัด ลำพูน	พระเจดีย์, วิหาร, กุฏิ สงฆ์	
๑๑.	วัดแม่ตืน ตำบลแม่ตืน อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน	พระพุทธรูป, พระ เจดีย์, วิหารกุฏิสงฆ์	
๑๒.	วัดป่าจี้ ตำบลป่าไผ่ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน	วิหาร	

๑๓.	วัดนาเลียง ตำบลนาทราย อำเภอสี จังหวัดลำพูน	ไม่ระบุ	
๑๔.	วัดพระธาตุจอมสวรรค์ ตำบลดงคำ อำเภอสี จังหวัดลำพูน	พระเจดีย์	
๑๕.	วัดพระธาตุแอ่ว อำเภอสี จังหวัดลำพูน	พระเจดีย์	*** ปัจจุบัน เป็นเขต อำเภอทุ่งหัวช้าง
๑๖.	วัดหัวขัว อำเภอสี จังหวัดลำพูน	วิหาร	*** ปัจจุบัน เป็นเขต อำเภอทุ่งหัวช้าง

๒. เขตจังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ ที่	สถานที่สร้าง	ศาสนสถาน ที่สร้าง	หมายเหตุ
๑.	วัดสวนดอก ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่	อนุสาวรีย์ครูบา-ศรี วิชัย, ซ่อมแซมวิหาร, ก่อยอดธาตุดวง	
๒.	วัดเจติยหลวง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่	บุรณะวิหารเสาอิน ทิล	
๓.	วัดหมื่นสาร ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่	อนุสาวรีย์ ครูบาศรีวิชัย	
๔.	วัดก้องขาก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่	วิหาร	
๕.	วัดท่าจำปี ตำบลทุ่งสะโตก อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่	วิหาร	
๖.	วัดสารภี ตำบลทุ่งปี อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่	วิหาร	*** ปัจจุบันเป็นเขต ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอแม่วาง
๗.	วัดดอยแก้ว บ้านแม่กลาง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่	วิหาร	*** ปัจจุบันเป็นเขต ตำบลดอยแก้ว
๘.	วัดดงทุ่งปูน ตำบลสบเตี๊ยะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่	ไม่ระบุ	
๙.	วัดแม่เตี๊ยะ ตำบลสบเตี๊ยะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่	วิหาร	

๑๐.	วัดบ้านสบเตี๊ยะ ตำบลสบเตี๊ยะ อำเภอ จอมทอง จังหวัดเชียงใหม่	พระเจดีย์	
๑๑.	วัดหนองอาบช้าง ตำบลสบเตี๊ยะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่	กำแพง	
๑๒.	วัดห้วยทราย ตำบลฮอด อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่	กุฏิสงฆ์,อุโบสถ	
๑๓.	วัดฮอดหลวง ตำบลฮอด อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่	กุฏิสงฆ์	
๑๔.	วัดนาฟ่อน ตำบลบ่อหลวง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่	วิหาร	
๑๕.	วัดบ้านแอ่น อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่	ร่วมซื้อที่ดิน	
๑๖.	วัดพระบาทตะเมาะ ตำบลดอยเต่า อำเภอ ฮอด จังหวัดเชียงใหม่	วิหาร,กุฏิสงฆ์, เสนาสนะต่างๆ	*** ปัจจุบันเป็นเขต ตำบลโป่งทุ่ง อำเภอดอยเต่า
๑๗.	บ้านหนองปู ตำบลเหล่านาว อำเภอดอย เต่า จังหวัดเชียงใหม่	กุฏิสงฆ์	*** สันนิษฐาน น่าจะเป็น บ้าน หนองปู ตำบลบง ตัน

๓. เขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลำดับ ที่	สถานที่สร้าง	ศาสนสถาน ที่สร้าง	หมายเหตุ
๑.	วัดกะปวง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัด แม่ฮ่องสอน	วิหาร	
๒.	บ้านแม่ต๋าน ตำบลแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	พระเจดีย์	*** ปัจจุบันเป็นเขต จังหวัดตาก

๔. เขตจังหวัดลำปาง

ลำดับ ที่	สถานที่สร้าง	ศาสนสถาน ที่สร้าง	หมายเหตุ
๑.	วัดพระพุทธรูปปางช้าง อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง	พระเจดีย์ บันไดนาค	

๒.	วัดพระแก้วดอนเต้า ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง	วิหาร	
๓.	ดอยไถ่แจ้ บ้านสันกำแพง ตำบลป่าเหียง อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง	พระเจดีย์	*** วัดพระธาตุม่อนไถ่แจ้ บ้านป่าเหียง ตำบลแม่สัน อำเภอห้างฉัตร
๔.	วัดมะกอก ตำบลห้วยหิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง	วิหาร	*** ปัจจุบันคือตำบลไหล่หิน
๕.	วัดสันตติงห์ บ้านไต้ร้าง ตำบลห้วยหิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง	เสนาสนะภายในวัด	*** ปัจจุบันคือ วัดสันทุ่งแอ่น ตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา
๖.	ดอยน้อยนางแต่น บ้านนางแต่น ตำบลนางแต่น อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง	พระเจดีย์	*** ปัจจุบันคือ วัดพระธาตุดอยน้อย บ้านนางแต่น ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา
๗.	วัดนาгим ตำบลนาแก้ว อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง	วิหาร	*** ปัจจุบันคือ วัดนาгимเหนือ
๘.	วัดจอมปิง บ้านจอมปิง ตำบลนาแก้ว อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง	กำแพง	*** ปัจจุบันคือ วัดพระธาตุดอยปิง
๙.	ดอยสบก๊ิด บ้านแม่ก๊ิด ตำบลโต้นงามหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง	พระเจดีย์	*** ปัจจุบันคือ บ้านแม่ก๊ิด ตำบลทุ่งงาม อำเภอเสริมงาม
๑๐.	ม่อนปงแพ่ง ตำบลปงป่าป้อ อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง	พระเจดีย์	*** ปัจจุบันคือ ม่อนปงแพ่ง ตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม
๑๑.	วัดลำปางกลาง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง	วิหาร	*** ปัจจุบันคือวัดลำปางกลาง(ตะวันออก) ตำบลชมพู อำเภอเมืองลำปาง
๑๒.	วัดสบปุง ตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดเชียงใหม่	สถูปเจดีย์	
๑๓.	วัดแม่ต้า ตำบลเสริมซ้าย อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง	กุฏิสงฆ์	
๑๔.	บ้านนาปราบ ตำบลสบปราบ กิ่งอำเภอสบ-	พระเจดีย์สยบยอง	*** ปัจจุบันเป็นเขต

	ปราบ จังหวัดลำปาง		ตำบลนายาง อำเภอสบปราบ
--	-------------------	--	-----------------------

๕. เขตจังหวัดตาก

ลำดับที่	สถานที่สร้าง	ศาสนสถาน ที่สร้าง	หมายเหตุ
๑.	วัดบ้านนากลาง ตำบลนาหลวง อำเภอดาก จังหวัดตาก	พระเจดีย์	
๒.	บ้านแม่ละมอด ตำบลแม่ละมอด กิ่งอำเภอแม่ ละมอด จังหวัดตาก	วิหาร	*** ปัจจุบันเป็นอำเภอ แม่ละมอด
๓.	วัดแม่สอดกลางโค้ง ตำบลแม่สอด อำเภอแม่ สอด จังหวัดตาก	กุฏิสงฆ์	
๔.	บ้านแม่ต๋าน ตำบลแม่ต๋าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	พระเจดีย์	*** ปัจจุบันเป็นเขต จังหวัดตาก

๖. เขตจังหวัดสุโขทัย

ลำดับที่	สถานที่สร้าง	ศาสนสถาน ที่สร้าง	หมายเหตุ
๑.	วัดท่าตันธงชัย ตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่ง- เสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย	วิหาร	

๗. เขตประเทศพม่า

ลำดับที่	สถานที่สร้าง	ศาสนสถาน ที่สร้าง	หมายเหตุ
๑.	วัดมะละดี บ้านมะละดี เขตพม่า	พระเจดีย์, วิหาร	
๒.	เมืองกุ๊กกิก รัฐกะเหรี่ยง เขตพม่า	พระเจดีย์ แหล่งวะ	

ทั้งนี้จากผลงานด้านศาสนประโยชน์ของครูบาภิชัยขาวปี สะท้อนให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวของการเผยแผ่ที่เป็นเชิงสัญลักษณ์โดยมีตำแหน่งศาสนสถานเป็นตัวบ่งบอกถึงอาณาบริเวณการเคลื่อนไหวทางศาสนาของครูบาภิชัยขาวปี ในทางกลับกันพื้นที่เชิงสัญลักษณ์ทางศาสนา

ที่ครูบาอริยชาวปีได้ทำการเผยแพร่ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ล้านนาแถบตอนใต้ ซึ่งไม่มีการทับซ้อนกับการเผยแพร่ของครูบาศรีวิชัย

๓.๒.๒ ผลงานด้านการสร้างสาธารณประโยชน์

ด้านผลงานการสร้างสาธารณประโยชน์ของครูบาอริยชาวปี ถือได้ว่าเป็นลักษณะบทบาทที่เด่นและเห็นได้ชัดเจน ซึ่งมีความแตกต่างผู้นำกว่าผู้นำทางศาสนา ในมิติของการสงเคราะห์สังคม จากการค้นคว้าข้อมูลและจำแนกผลงานด้านการสร้างสาธารณประโยชน์ดังกล่าวพบว่า การสร้างสถานศึกษาจำนวน ๓๖ แห่ง สถานที่ราชการจำนวน ๓ แห่ง สาธารณูปการจำนวน ๑๐ แห่ง รวมทั้งหมด ๔๙ แห่ง ซึ่งจำแนกข้อมูลตามตารางดังนี้

๑. สถานศึกษา

ที่	สาธารณประโยชน์ที่สร้าง	หมายเหตุ
๑.	โรงเรียนบ้านวังแดง ตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	
๒.	โรงเรียนบ้านบ่อหิน (อริยราชานุรักษ์คัคคี) อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่	
๓.	โรงเรียนปากเหมือง ตำบลข้าวเม็ง อำเภอสรรค จังหวัดเชียงใหม่	
๔.	โรงเรียนบ้านสามหลัง(อริยชัยบุรณะ) ตำบลสองแคว อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่	
๕.	โรงเรียนศรีจอมทอง ตำบลบ้านหลวง ๒ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่	
๖.	โรงเรียนบ้านเมืองกลาง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่	
๗.	โรงเรียนสบเตี๊ยะ ตำบลสบเตี๊ยะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่	
๘.	โรงเรียนบ้านดอยเต่า อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่	*** ปัจจุบันเป็นโรงเรียนชุมชนบ้านดอยเต่า
๙.	โรงเรียนบ้านป่าตาล (อริยราชานุรักษ์รังสรรค์) ตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน	
๑๐.	โรงเรียนบ้านไร่หลวง ตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน	
๑๑.	โรงเรียนบ้านร่องห้า ตำบลท่าต๋ม อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน	
๑๒.	โรงเรียนห้วยอ้อ (อริยชนานุสรณ์) ตำบลน้ำดิบ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน	
๑๓.	โรงเรียนบ้านไร่แดง ตำบลน้ำดิบ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน	

๑๔.	โรงเรียนบ้านแม่อาวบกะตูด ตำบลนครเจดีย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน	*** โรงเรียนแม่อาว ตั้งอยู่หมู่บ้านบวกกอห้า
๑๕.	โรงเรียนบ้านเหล่าปงเสื่อ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน	
๑๖.	โรงเรียนบ้านกลางทุ่ง ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน	
๑๗.	โรงเรียนท่าช้าง (อภิชาตานุทิศ) ตำบลหนองล่อง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน	
๑๘.	โรงเรียนบ้านศรีป้าน ตำบลทาขุมเงิน อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน	
๑๙.	โรงเรียนบ้านดอยแซ่(อภิชาตประชาณุกุล) ตำบลทาภาศ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน	
๒๐.	โรงเรียนทาหมื่นข้าว ตำบลทาภาศ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน	
๒๑.	โรงเรียนบ้านทุ่งโป่ง ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน	*** ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อ เป็นโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๔๘
๒๒.	โรงเรียนบ้านน้ำเพอะพะ อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน	
๒๓.	โรงเรียนบ้านดอยก่อม อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน	
๒๔.	โรงเรียนบ้านป่าปวย อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน	
๒๕.	โรงเรียนบ้านห้วยกาน(อภิชาตประชาณุกุล) อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน	
๒๖.	โรงเรียนบ้านล้อง อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน	
๒๗.	โรงเรียนบ้านแม่ปือก ตำบลแม่ตืน อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน	
๒๘.	โรงเรียนบ้านแม่ตืน (อภิชาตประสาทพิทยา) ตำบลแม่ตืน อำเภอลี้ ๓ จังหวัดลำพูน	
๒๙.	โรงเรียนบ้านแม่เทย ตำบลแม่ตืน อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน	
๓๐.	โรงเรียนบ้านวังมน อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน	
๓๑.	โรงเรียนบ้านปางสำน (อภิชาตราชภรณ์สามัคคี) ตำบลดงดำ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน	
๓๒.	โรงเรียนบ้านป่าคา(อภิชาตราชภรณ์สุริยมิตร) ตำบลดงดำ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน	
๓๓.	โรงเรียนบ้านบวก (อภิชาตราชภรณ์ฤมิต) ตำบลดงดำ อำเภอลี้	

	จังหวัดลำพูน	
๓๔.	โรงเรียนวัดนาแก้ว อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง	
๓๕.	โรงเรียนบ้านนางแตง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง	
๓๖.	โรงเรียนแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก	

๒. สถานที่ราชการ

ที่	สาธารณประโยชน์ที่สร้าง	หมายเหตุ
๑.	สร้างที่ว่าการอำเภอและบ้านพักนายอำเภอ	
๒.	สร้างที่ว่าการอำเภอจอมทองและบ้านพักนายอำเภอ	
๓.	สร้างป้อมตำรวจห้วยกาน อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน	

๓. สาธารณูปการต่างๆ

ที่	สาธารณประโยชน์ที่สร้าง	หมายเหตุ
๑.	สร้างอนามัยบ้านซ่อแล ตำบลซ่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	
๒.	สร้างอนามัยบวกครก ตำบลหนองตอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่	
๓.	สร้างสนามกีฬาหน้าวัดพระบาทยังหิวด ตำบลมะขามหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่	*** ปัจจุบันเป็นเขตตำบลมะขุนหวาน
๔.	สร้างถนนตั้งแต่ตำบลป่าพลูไปต่อกับตำบลบ้านโฮ่งยาว ๔ กิโลเมตร	
๕.	สร้างถนนเข้าค่ายลูกเสือบ้านวังหลวง ตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ยาว ๔ กิโลเมตร	
๖.	สร้างสะพานข้ามแม่น้ำฮอด ตำบลฮอด อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่	
๗.	สร้างสะพานข้ามร่อง ตลาดบ้านวังลู่ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่	
๘.	สร้างสะพานข้ามแม่น้ำทา บ้านทาหอม่วง-ป่าห้า เขตติดต่อระหว่างอำเภอป่าซางกับอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน	
๙.	สร้างบ่อบาดาลบ้านทาสน์หลวง ตำบลทาชุมเงิน อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน	
๑๐.	สร้างอนุสาวรีย์เจ้ากาวิละเชียงใหม่	

ทั้งนี้ จากการรวบรวมผลงานของครูบาภิชัยขาวปีที่มีต่อสังคมล้านนาทั้งในด้านศาสน ประโยชน์และสาธารณประโยชน์มีจำนวน ๑๐๕ แห่ง ซึ่งพื้นที่การเคลื่อนไหวส่วนใหญ่ของครูบา ขาวปีที่มีต่อการก่อสร้างภาระงานทั้งสองด้านนั้น จะปรากฏที่จังหวัดลำพูนมากที่สุดจำนวน ๔๗ แห่ง จังหวัดเชียงใหม่ ๓๒ แห่ง จังหวัดลำปาง ๑๖ แห่ง จังหวัดตาก ๕ แห่ง จังหวัด แม่ฮ่องสอน ๒ แห่ง จังหวัดสุโขทัย ๑ แห่งและในเขตประเทศพม่าอีก ๒ แห่ง ข้อสังเกตในการ จาริกไปบูรณะปฏิสังขรณ์และสร้างศาสนสถานของครูบาภิชัยขาวปีในช่วงแรก จะเน้นวัดที่มีประวัติ ความสำเร็จทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏตามความเชื่อในตำนานพื้นบ้าน อาทิ รอยพระพุทธบาท สถานะที่บรรจุพระบรมธาตุของพระพุทธเจ้า ฯลฯ พร้อมกับการรับนิมนต์ของผู้คนไปก่อสร้างยัง สถานที่ต่างๆ และในช่วง พ.ศ.๒๕๐๐ ผลงานสาธารณประโยชน์ด้านต่างๆ เริ่มปรากฏอปรกับ ช่วงที่รัฐบาลได้เน้นงานทางด้านการศึกษาและการพัฒนาประเทศ เป็นเหตุให้บทบาทของครูบาภิชัย ขาวปีที่มีต่อการพัฒนาสังคมได้ปรากฏชัดยิ่งขึ้น ผลงานทั้งหมดในเป็นการสำรวจในภาคเอกสารและ ในความเป็นจริงผลงานการก่อสร้างของท่านมีจำนวนมากกว่านั้น เพราะในบางที่ก็ยังไม่ได้มีการ บันทึกไว้ ถ้าย้อนไปดูช่วงเวลาแรกทำงานตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๕๕-๒๕๒๐ เป็นต้นมา ๖๕ ปี แห่งการ ทำงานเพื่อสังคม บริเวณพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นเขตพื้นที่ชนบทและเขตภูเขาที่ครูบาภิชัยขาวปีได้ทำ คุณประโยชน์ไว้ทั้งศาสนาและสังคม เพื่อประโยชน์สุขของสังคมสืบไป